

1. Փոխընդ ԶՈՐԵՔԵԱՐԹԻ և ՇԱՐԱԹ՝ օրերը կը հրատարակուի :
2. Տարեկան բաժմէն իմ կանխիկ վճարելի թէ մայրաքաղաքիս և իւր արուարձանաց եւ թէ գաւառաց համար :
3. Վեց և երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կընդունուի :
4. Տեղական և գաւառական թղթատարութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ :
5. Հատը մէկ զրոյ մէջիտ , և կը դառնուի մասնաւորապէս Պահէ՛ գաւառ Սուճի Պօղոս աղայի խանութը :

Փ Ո Ւ Ն

6. Ծանուցման տողը 3 զրոյ է մէկ անգամի համար : Աւելի աժան կըլլայ աւելի անգամներու համար :
7. Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գիր ուղղելի առ Տնօրէն : Տէր Հ. Ս. Արաճաճեան Կ. Պօլիս Պալատ - բազար Նաֆիէ խան վերի յարկ թիւ 16 :

ADRESSE

H. S. Madjadjian

Directeur du Journal Armenien
POUNTCHÉ — 16 Nafie Ham. Balouk
Bazar Constantinople.

Թիի 1511

ՇՍԲԱԹ

1880 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 27

ԱԶԳԱՅԻՆ

Տարբերակ քննարկում

Այն ինչ մի ճանրորդ եօթ տարի յառաջ իւսկիւտարէն իդ միտ կմեկնէր , ձախակողմեան ծովեղը մասնաւորապէս խիստ անմշակ և խոսքանցեալ կտեսնէր . զի բնակիչք անտարբեր էին յարարեութեանց միջոցները դժուարին և անյարմար լինելուն պատճառաւ : Իսկ այսօր բոլորովին տարբեր է տեսարանը . Հայտարար-վաշայէն իդմիտ շոգեկառքով մեկնած ժամանակդ գըրեթէ մի ծայրէն միւսը կտեսնեն ու մշակուած և հերկուած պարտէզներ , այգիներ , արտեր , բաւականին ճաշակով շինուած տուներ , ամեն կայարանի մօտ եւ ըստական ձեւով սրճարաններ , մի տարօրինակ սոք ողորթիւն ժողովրդեան մէջ աւելի յառաջ տանելու իւր սկսածները , և ամեն անգամ շոգեհաւինէն եռապատիկ աւելի ճանրորդներ որք մեծ մասամբ երկրագործ և վաճառական են :

Ուրկից այս տարօրինակ յառաջադիմական շարժումն : Ո՞վ խրատեց ժողովուրդը քրտնաջան աշխատելու , կենաց միջոցները տեղծելու և երթեւեկելու անդադար : — Այս յարաբերութեան գիւրութեան շնորհիւն է , որ ժողովուրդը գոնէ բնադրամամբ արթնցած օրական մի քանի դրամ աւելի վաստակելու և հանգիստ ապրելու համար չդժկամակիր և կաշխատի , մինչդեռ եօթ տարի յառաջ խեղճը չգիտէր թէ ի՞նչ միջոցով և գիւրութեամբ իւր բերքը կամ վաճառքը փոխադրէ , որ մի քանի դրամ վաստակէր : Ըսել է՝ յառաքելութեանց միջոցներն և ապահովութիւնը գոնէ առաջին նայուածքով նիւթական յառաջադիմութեան գլխաւոր պատճառներէն են : Հող , աշխատանք և գիւրին ու ապահով փոխադրութիւն՝ ժողովրդեան հարստութիւնը կը ծնին :

Հակառակ պատկեր կտեսնէ ճանրորդը , երբ իւր ճանրորդութիւն դէպ ի կէյլէ կշարունակէ .

ճանրաները ժամանակին քիչ շատ շինուած , մինչեւ Ատապաղարի մօտ երկաթներն դրուած , անկէց անդին ալ ճանրան պատրաստուած , եւրոպացիք իսկ ճանրուն երկայնութեամբ տեղ տեղ շէնքեր շինած են և կանոնաւոր ջրեր կը վաղեցնեն , այգիներ և պարտէզներ տնկած են . սակայն ինչպէս կ'երեւի , ճանապարհի կատարեալ շինութիւնն առ կախ մնացած լինելուն , սկսուած գործերն ալ երեսի վրայ ձգուած են , անտարակոյս անհուն զոհողութեամբ , որք այժմ գողերի և աւաղակների կծառայեն , այնպէս որ իդմիտէն կէյլէ ճանրորդերու համար գաւառացւոց ըսածին պէս , « հողիդ ձեռքիդ մէջ ունենալու ես » : Թշուառ տեղացիք ալ անոյս և անօգնական , առաջուան պէս ո՛չ տուն տեղ ունին , ո՛չ կենդանիք , և ո՛չ ալ այնքան հողով կըբաղին . զի իրենց տէրը չեն : Սաղանձա ըսուած գիւղը , ուր մօտիկ 60-70 տուն ալ Հայ կայ , եթէ ապահովուի և պաշտպանուի՝ եւրոպայի Վէլները կ'անցնի , շատ խեղճ վիճակ ունի , բայց և այնպէս այս վիճակին մէջ իսկ պըտողը և բերքի ժամանակ 60-70 հազար զրուշի կծախուի տէրութեան կողմանէ : Ի՞նչքան պիտի աւելնայ արդեօք սոյն գիւղի բերքը և հասոյթը , ժողովուրդը հարստանայ , եթէ երկաթուղին շինուի . այս շատ պարզ է : Սովոր , որ իւր բնութեան նայելով շատ քիչ պիտի լինի այս կողմերը , դժբաղդաբար այս օրուան օրս սոյն վիճակի պատուհան դարձեր է :

Կէյլէ միջադիւղացիք , Կէյլէի հետ իրենց յարաբերութիւնը գիւրացեալու համար , Հայ և յոյն միացած՝ առանց տէրութեան գոյն ինչ ծանրութիւն տալու , 3-4 տարի յառաջ կ'աշխատին « ջօսէ » անունով մի ճանրայ շինելու , սակայն այս եւս կ'իսկաւ տար կ'մնայ . թէ ի՞նչ խորհրդով սկսեցին , այս յայտնի է , բայց թէ ինչո՞ւ դադարեցուցին , այս ալ մոտ է . ժողովուրդն ի՞նչ

չուզեց շարունակել , հարուստ ըսուած մի քանինն՝ դործը խառնեցին , թէ՛ ուրիշ աւելի մի զօրաւոր ձեռք արդիւնց այդ գեղեցիկ սկզբնաւորութիւն , ուշագրութեան առնելու է : Սոյն գիւղի աղագլին դործերն ալ խիստ տխուր կերպարանք ունին . ո՛չ դպրոց կայ և ո՛չ եկեղեցի : Մի քանի անձինք միացած՝ մասնաւոր մի դպրոց բացած են , որ ըսուածին նայելով , յառաջադէմ վիճակի մէջ կ'գտնուի : Աղագլին ըսուած դպրոցն ալ մի քանի մասնակներով լեցուն է , որք բնականաբար մեծ յոյսեր չեն կրնար տալ , որքան որ դասատուն առաջին կարգի ուսեալ ալ լինի : Մի նոր եկեղեցիի շինութեան ձեռնարկած են . հիմունքը դրած և պատերն բաւականին բարձրացած , սակայն սոյն չենք այժմ երեսի վրայ կը մնայ , և միջադիւղցիք աղջկանց դպրոցը նաեւ եկեղեցիի տեղ ալ կ'որոծածեն : Ինչո՞ւ արդեօք նորը չը շինուած հինը փլուցին , նորն ալ ահագին ծախքով սկսեցին եւ այժմ յամօթ իրենց կէս ճանրան մնացին . դրամ կը պակսի , սէր կ'պակսի . ըստ իս՝ ո՛չ այս , ո՛չ այն , զի դրամ ալ ունին , սէր ալ ունին , միայն դժբաղդաբար գլուխ չունին :

Սահմանադրութիւնը , որ սոյն գիւղի մէջ մեծ համակրութեամբ ընդունուեցաւ ժամանակին և տեղացիք բաւական յառաջադէմ դպրոց ունեցան , այսօրուան օրս սահմանադրութիւնը իւր բոլոր նշանակութիւնը կ'որուսած է : Մեք դժբաղդութիւն ունեցանք գաւառական մի երեսփոխանի ընտրութեան ներկայ գլուխուելու , որ խիստ վատ աղագլեցութիւն ըրաւ մեր վրայ . փոխառաջնորդը ընտրութեան նախկին և հրահանգը փոխանակ ուղղակի գիւղը զրկելու , զուրտ պէլէնկել մի « Բեքեբեկ » կը զրկէ . սա՛ ալ Կէյլէ ի՞նչնալով Գողթի քուէարկութեամբ 8 հոգւով մի երեսփոխան ընտրել կուտայ , և սոյն ընտրութեան նախկին նաեւ գիւղը կը զրկուի որ տեղւոյն

քահանայք եւս ստորագրեն և այսպէս դործը վերջացնեն . սակայն աւագերէցի դրաւոր մի մերժողական պատասխանին վերայ , դործը օրէնքի ներքեւ մըտաւ թէ և շատ ուշ . զի փոխառաջնորդի նամակը երկու շաբաթ միջոց կուտար ընտրութեան համար , սեպտ. 7էն սեպտ. 21. և այն նամակը գիւղը հասաւ աւագերէցին մերժողական պատասխանին վրայ ճիշդ սեպտ. 21 ին :

Ինչո՞ւ արդեօք փոխառաջնորդը իւր նամակը ուղղակի գիւղը չըրկէր , քանի որ սոյն գիւղը իւր առանձին երեսփոխան ունի : Ինչո՞ւ արդեօք Պուրտպէլէնկցի « Բեքեբեկ » գիւղը չեղաւ , որ օրինաւորապէս ընտրութիւնը կատարէր , եթէ այդ մասին հրահանգ ունէր : Ինչո՞ւ արդեօք Կէյլէ գտնուող գիւղացիք ամենքն ալ չեն կանչուիր ընտրութեան համար և մի քանիք այդ ապօրինի ընթացքը կ'ընեն : Ունին արդեօք մի առանձին նկատում և գիտում : Ինչո՞ւ փոխառաջնորդի նամակը 14 օր Կէյլէ կը պահեն և ապա գիւղը կ'զրկեն , և ինչո՞ւ Այս ամենն ալ այնպիսի հարցեր են , որոց իւրաքանչիւրին պատասխանելու համար բան գործ ձգելու է : Ամենէն ցաւալի կէտը այն է , որ ընտրութեան նամակը ստորագրողները գիւղին հասկցող մասը պիտի կազմեն :

Գիւղին վիճակը այսպէս խիստ տխուր է և ժողովուրդը յետին անտարբերութեան մէջ կ'գտնուի , չհասկնալով որ իւր անտարբերութեամբ աւելի թշուառ օրեր պիտի տեսնէ :

Փափաքելի էր , որ Ս. Պատրիարքը , որոյ վրայ է տակաւին վիճակին առաջնորդութիւնը , սոյն գիւղին վիճակը խորին ուշադրութեան առնէր , և գրէր իւր փոխանորդին , որ յիշեալ գիւղի եկեղեցւոյն շինութիւնը ժամ յառաջ պարզ կ'երպիւ աւարտել տայր գլուխը կեցած , որպէսզի ձմրան անձրևի և ձիւնի ներքեւ շինուածն ալ չլնասէր . դպրոցների վրայ ուշադրութիւն

դարձնել և Սահմանադրութիւնը
գործադրել տար առանց երկ-
րորդական մտմտութեան :

Մենք խիստ պիտի ցաւինք ,
եթէ այս գիւղը որ քիչ շատ
բաղդատմամբ փառաւոր և հա-
րուստ անցեալ ունեցած է եւ
կրնայ ունենալ , սոյն տարտամ
և անպատիւ վիճակին մէջ մնայ ,
որ նուազ անպատիւ չպիտի լինի
նաեւ իւր գլուխ գտնուողներին
համար ալ : Շինելու համար չը
պէտք է երկրորդական նկատում-
ներ ունենալ . ժողովուրդը միշտ
առաջին տեղը պէտք է բռնէ
հասարակային գործոց մէջ . տար-
բեր գործել ամենամեծ վատու-
թիւն է և յեղափոխութեանց
դռները կը բանայ որոյ օրինակ-
ները չեն պակսիր :

Տաճար Պէյլերեան

Ազգային ժողովն երեկուան
նստին մէջ ալ չկրցաւ աւարտել
Ս. Պատրիարք Հօր մատուցանելի
Աւերձին խնդիրն , և հարկ եղաւ
յանձնարարել երեսփոխաններէն
Ասլանեան Ստեփան փաշայի , և
Պալիօղեան , Փափազեան ու Պէր-
պէրեան էֆէնտիներուն , որ Ու-
ղերձին համար ուրիշ ծրագիր մը
խմբագրեն՝ առաջիկայ ուրբաթ
օր ժողովին ներկայացունելու
պայմանաւ :

Ըստ առաջարկութեան փա-
փազեան էֆէնտիի , ժողովն եւ-
րէկ որոշեց գրել առ վեհափառ
Հայրապետ Ս. Էջմիածնի , որ
եթէ ինպատու սովորեց Ալաշ-
կերտի և Պայազիտի հանգանակ-
եալ դրամ ի պահեստի կայ՝ բա-
րեհաճի յատկացունել ի նպատու
նոցին , քանի որ սովոր տակաւին
կշարունակէ և դժբաղդաբար յիշ-
եալ դաւառաց ազգայինը ալ
դեռ ևս սովոր տառապանաց մէջ
կգտնուին :

Ժողովն երէկ ուրիշ առաջար-
կութեամբ մ'ալ զբաղեցաւ , զոր
դարձեալ Փափազեան էֆէնտի
բերած էր : Առաջարկած էր , որ
ազգային ժողովոյ կողմանէ մէկ
եկեղեցական և մէկ աշխարհա-
կան պատուիրակը ղրկուին ի Ս.
Էջմիածին առ վեհափառ Հայրա-
պետն՝ հանրական խնդրոց մէջ
նորին վեհափառութեան ունե-
ցած ընթացքն իմանալու , և ազ-
գային ժողովոյ իղձերն հաղոր-
դելու պաշտօնով : Ս. յառաջար-
կութեան վրայ բաւական ջերմ
վիճաբանութիւն եղաւ . երեսփո-
խաններէն ոմանք խնդիր յարու-
ցին թէ ազգային ժողովն թուր-
քիոյ կրնայ ամենայն Հայոց վե-
հափառ Հայրապետէն այսպիսի
համար մը պահանջել . այլք դի-
տեցին թէ ներկայ ժամանակիս
մէջ պատշաճ չէ այսպիսի ձեռ-

նարկութեան մը դիմել , և թէ
պարտ է առ այժմ յետաձգել :
Սակայն վերջապէս որոշուեցաւ
նախաքննութեան յղել առ իրա-
ւասութեան և Ձեռնհասութեան
դիւանս ժողովին : Մեր ալ այս
վերջին կարծիքէն եմք իրերս եւ
երեսփոխան և իրերս հրատարա-
կիչ , որովհետեւ այժմ առաւել
պէտք ունիմք ներքին անդորրու-
թեանց՝ խաղաղութեան ու իրա-
ւասութեան Պարտաւոր էինք ,
գէթ այս տեսութեամբ քիչ մը
աւելի գրել այս խնդրոյն վրայ ,
բայց կսպասեմք ժողովին դիւան-
ներէն դալիք տեղեկագրին : Կը
յուսամք , թէ առ այժմ մերժել
պիտի առաջարկուի , և երկար
դիտողութեանց ու խորհրդա-
ծութեանց հարկ չպիտի մնայ :

— Առաջիկայ հոկտ. 15ին Սը-
սոյ մէջ Մկրտիչ Կաթողիկոսը
թեմական ընդհանուր ժողով պի-
տի դուստրէ Կիլիկիոյ վիճակին
նիւթապէս և բարոյապէս բարե-
կարգութեան համար խորհրդա-
կցելու նպատակաւ , Գեր. Կէօմ-
րիւքճեան Մովսէս վարդապետ
ալ որ երբեմն Հալէպի փոխ-ա-
ռաջնորդ էր , հրաւիրուել է
նոյն ժողովոյն ներկայ գտնուիլ :
Յիշեալ Կաթողիկոսը մտադիր է
եղեր , Մովսէս վարդապետին եւ
պիսկապոսութեան աստիճան տալ :

— Գեր. Տ. Փիլիպպոս Սրբա-
ղան առաջիկայ շաբաթ մէջ Ս.
Էջմիածին կուղևորի :

— Գեր. Տ. Պետրոս Ծ. վար-
դապետ ներկարարեան՝ Շապին-
Գարահիսարի պատրիարքական
փոխանորդ ընտրուած է Ս. Պատ-
րիարք Հօր կողմանէ : Գեր. Խօլ-
տամեան՝ որ տեղւոյն դաւառա-
կան ժողովէն առաջնորդ ընտ-
րուած էր , հրաժարած է :

— Ս. Երուսաղիմայ նախորդ-
թարգման գեր. Տ. Վարդան վար-
դապետ Մամիկոնեան՝ որ Գա-
ղատիոյ մէջ ալ պաշտօն վարեց
տարիէ մ'աւելի ժամանակ , մայ-
րաքաղաքս եկած է քանի մ'օրէ
հետէ :

— Կլեմէ , թէ մօտեւս Անգ-
ղիոյ նախարարութեան կողմանէ
պիտի հրատարակուի հայկական
խնդրոյն վերաբերեալ պաշտօնա-
կան բանակցութիւններն պարու-
նակող տետրակ մը , ինչպէս ար-
դէն Դարաւաղի և Յունաստանի
խնդրոց համար ուրոյն ուրոյն
տետրակներ հրատարակուած են :

— Վագրթի մէջ երէկ և առ-
ջի օրը Բ. Դրան վերջին ծանու-
ցագրոյն ամբողջ պատճէնը տե-
սանք : Նախորդ թերթով մեր հը-
րատարակածէն տարբերութիւն
չունի . բայց Հայկական մասին
մէջ կէտ մը գտանք որ նշանա-
կութեան արժանի է՝ այսինքն է՝

« Միշտ մը վերակացութիւն (նէ-
զարէթ) պիտի ընէ Կարնոյ , Վա-
նայ , Բաղէշի և Տիգրանակերտի
նահանգաց մէջ աստիճան մ'ալ
(պիտի տեղէնէ տահա) ի գործ
դրուելիք դատական բարենորոգ-
մանց համար » :

— Վսեմ. Ստեփան փաշա Աս-
լանեան մօտեւս կմեկնի մայրա-
քաղաքէս ի Պէրութ : Պաշտօնէ
դադարման և հանգստեան (թէ-
դայիւս) համար յառաջագոյն
մատուցած խնդիրն ընդունուել
է վերջնական կերպիւ : Կլեմէ ,
թէ նորին վսեմութիւնը Պէրու-
թէն հանդերձ պարագայիւք եւ
գիւղտոս պիտի երթայ բնակի :

— Հաճութեամբ կհրատարա-
կեմք Փօղչանէն (Բումանիա) առ-
մեզ ուղղեալ հետագայ նկարա-
գիրն :

« Ամոյս և ին տեղւոյս Հռիփ-
սիմեանց ազգային վերանորոգ-
եալ վարժարանի բացման հան-
դէսն կատարեցաւ ի ներկայու-
թեան օտարազգի և ազգային
երեւելեաց և բաղմախուռն հայ
երկսեռ ժողովուրդեան :

« Հռիփսիմեանց վարժարանն
մինչեւ ցարդ անշան ծաղկոց
մ'էր եկեղեցւոյ մօտն : Գեր. Տ.
Գէորգ Ծ. վարդապետ համոզ-
ուած ըլլալով որ մայրնի լեզ-
ուն ի Բօմանիա վերածնութեան,
որով և Հայութեան յաւիտեանս
ապրելուն միակ և իրական մի-
ջոյն ճշմարիտ Հայ և լուսաւոր-
եալ մայրեր պատրաստենիս
պէտք է լինի՝ առաջարկութիւն
մ'ունեցած էր տեղւոյս հայ հա-
սարակութեան . այն է աղջկանց
նոր և բարեկարգ վարժարան մը
բանալ կարելորդ ուսմամբ և լեզ-
ուագիտութեամբ , յոր յաճախող
ուսանողն միանգամայն հայերէն
լեզուն ուսանի , և ըն :

« Գոհութեան արժանի է որ
սոյն առաջարկութիւն սիրով ըն-
դունուեցաւ տեղւոյս ժողովրդէն
և վերջապէս ընդ նախագահու-
թեամբ իւրով կաղմեալ յանձնա-
ժողովոյ մը եռանդուն գործօ-
նէութիւնն յաջողեցաւ սոյն վար-
ժարանս պէտք եղածին պէս
պատրաստել , և որոյ բացումն
ալ տեղի ունեցաւ , ինչպէս ար-
դէն յիշեցինք :

« Վարժարանի համար յատկա-
ցաւ մեծ. Յակոբ աղա Ֆէրհաթի
ընդարձակ և հովասուն ու հոյա-
կալ շէնքն , ուր սկսուած է դա-
սախօսուիլ հայ. ուլահ. գաղղ.
գերմ. լեզուներն նաեւ դաշնակ
ձեռարուեստ և ըն. կաշոյղ և փոր-
ձառու վարժութեանց ձեռօք՝ որք
ընդհանրապէս Եւրոպիոյ բարձ-
րագոյն վարժարանաց մէջ ստա-
ցած են իւրեանց ուսումն և դի-

տութիւն և օրինաւոր վկայաբան-
ներով պատուեալ :

« Այսպէս ահա առիկ Բօմանիոյ
հայոց մէջ առաջին անգամ ըլլա-
լով այսպիսի աղջկանց վարժա-
րան մը կը բացուի որ մեծաւ հա-
մակրանօք ընդունելութիւն կը
գտնէ մինչեւ իսկ օտարներէն՝
յորոյ իսկ սկսած են յաճախել
աշակերտուհիք :

« Այս ամենայն , կը յաջողին
նորին գերապատուութեան ձե-
ռամբ , որ կփափարի առաւել
գործ ունենալ քան թէ մեծ ու
փառաւոր անուններ առանց ան-
նշան գործոյ մը » :

— Կամարակապ գիւղի ցա-
ւայի հրդեհին վրայ կգրէ հետեւ-
եալ նամակն , սեպտ. 8 թուով :

« Այնպիսի Կամարակապ գիւղն
իւր աջակողման ժայռուտ կողմն
վրայ՝ 20 է աւելի տուններ բաղ-
կացեալ թաղ մ'ունէր , Սեփ ա-
նուն , գիւղէն մի քանի պար-
տէզներով անջրպետեալ :

« Նախորդ ամսոյ 31ին , կիւ-
րակէ երեկոյ , ժամն 9 1/2ի ա-
տեններն , սոյն թաղին մէջ սոս-
կալի հրդեհ մը պատահեցաւ ,
որոյ նման մի անգամ միայն ,
ասկէ 12-13 տարւոյ չափ յա-
ռաջ , տեղի ունեցած էր՝ Այնայ
վանք անուն Հայ-Հռոմ գիւղին
մէջ ,

« Հրդեհը ծագեցաւ՝ Կիւլլամ-
եան անտանեալ հինգուորց Գեր-
դաստանի մը տանց մէկէն , եւ
առ ի չգոյէ ջրոյ և այլ ամենա-
հարկաւոր հրէջ վործեաց՝ գը-
րեթէ կէս ժամու մէջ հետզհետէ
ճարակելով , լափիղեց ի սպառ-
ամբողջ թաղն , մի քանի վարձ-
եալ անձանց ջանիւք աղատուե-
լով մի միայն փոքրիկ այգետուն
մը՝ որ նեղ անցքով մ'անջատ
էր բուն թաղէն :

« Այնպիսի տուներն այնչափ ամ-
րակաւոյց են , որ այսպիսի դէպ-
քի մ'ատեն , հրդեհին առաջն
առնելու համար շէնքի մը մի մասն
քակել՝ դժուար անհնար կլինի ,
որպէս և եղաւ իսկ : Ջրհանաւ
միայն կարելի էր յաղթել կա-
տաղի բոցերուն . բայց ցաւ է
ըսել որ , այս կարի օգտակար
գործւոյն անունն իսկ բաղմոյղ
անձանց թէ հոս՝ վերոյիշեալ
վանք գիւղը միայն ունի միակ
ջրհան մը , զոր ծանուցեալ հըր-
դեհին վրայ բերել տուին Պօլսէն .
սակայն՝ տեղւոյն հեռաւորու-
թեան , մանաւանդ հրդեհին իսկ
և իսկ ծաւալմանը պատճառաւ՝
կարելի չեղաւ բերել տալ :

« Այժմ գիւղիս մէջ ալ կիսօս-
ուի ջրհանի հարկաւորութեան
վրայ , և փափաք կայ՝ գոնէ հան-
դանակութեամբ բերել տալու :

բայց, իցէ՛ թէ, ուրիշ շատ օգտակար առաջարկութեանց և առաջադրութեանց նման, այս ալ չէ՛ Խոստովանար, և գիտնայինք՝ մեր այնքան անպէտ ծախուց մի փոքր մասն տալ յօժարամիտ այս բազմօգուտ գործուն համար, կամ մանաւանդ գիտնայինք՝ աղէտը պատահելէն յառաջ՝ նախահազ գիտնայինք ի գործ դնել ամենայն պարագայից մէջ:

«Գրիշ և լեզու անբաւական են՝ բացատրելու այն լացն ու կոծն, ողբն ու վայնասունը՝ որ կտրէր, հրդեհի ժամուն, բոլոր թաղերուց վրայ: Ահա ինչ բոցերը թուլացուցին ամենէն քաջասրտին իսկ բազուկներն, և հրդեհին առաջին առնուլոյ ամեն հաւանականութեանց՝ ընդհանուր յուսահատութիւն մը յաջորդեց, ամեն ոք սկսաւ փութալ տանց պարունակութիւններն առ զատել հոյ անագորոյն ճիրաններէն: Միւրեքստութիւն մ'է արդարեւ, որ կանգնեալ և ուստեք մեծ մասամբ աղատուեցան, իսկ անձի կորուստ, բարեբաղդապէս բնաւ չկայ:

«Հրկիզեալք տա այժմ՝ կապտապարուկն՝ իրենց աղգականաց տուններուն մէջ:

«Կիւիւմեան Գերդաստանի չորս տուններն, յորոց մէկէն՝ ըսի, ծագեցաւ հրդեհն, ամբողջեան և հոյակապութեան մասին մինքն զմիւսն գերազանց, թաղին ստորին մասը կիզեցին և որք ոչ միայն կամարակապի՝ այլ և Ակնայ և չընկալից մէջ հազուադէպ նշանաւորութեամբ մը կիպայէին: Բայց, ախոս, հուրը լափեց զամենայն, և չնայելով աղքատին ու հարուստին, հաւասարապէս յաճին լուծեց 20ի չափ մեծ և փոքր տուններ, սեւ ու տիւր աւերակներ միայն ընծայելով՝ դիտողաց արտասուալից աչքերուն:

«Պարտ կհամարիմ՝ հրապարակաւ թարգման լինել համայն կամարակապեցուց և մասնաւորապէս դժբաղդ հրկիզելոց երախտապարտութեանն ու չնորհակալեացն՝ առ այնոսիկ՝ որք հրդեհին ժամանակ այլ եւ այլ կողմերէ հասնելով, ջլապինդ աշխատեցան ազատել տանց պարունակութիւններն:

«Այս վեհ գթասիրտներու կարգին մէջ մասնաւոր շնորհակալութեան ու յիշատակութեան արժանի են՝ Ակնայ Բարեգործական անուն ընկերութեան անդամք, որք՝ իրենց նպատակին տրամադրութեան համեմատ (ինչպէս ընկ. անունէն կիմացուի), փութով հասնելով, ամեն ջանք և օգնութիւն ի գործ դր-

ին, հրկիզելոց աղէտը մեղմացնելու վսեմ և գովելի եղանակեամբ:

«Շատ յուսայի է որ, սոյն բանակատակ ընկերութիւնն ընծայէ՝ քաղաքս ջրհան բերելու առաջին օրինակն ալ:

«Մեծ. Գայմազամ պէյն ալ, մի քանի ընկերք, հրդեհի առնն դիզա անցուց քանի մը ժամ:»

Ն. ԹԻՆՈՒՄԵ

ԱՅՆ ԵՒ ԱՅԼՔ

Բ. Դրան վերջին ծանուցադրոյն վրայ՝ Եւրոպայի բռնելիք ընթացքը դեռ իմացուած չէ: Թէ՛ Եւրոպայի և թէ՛ Թուրքիոյ մէջ տակաւին իրարու հակառակ դիտողութեանց, ակնկալութեանց ու գուշակութեանց լարելոյն՝ դուրս մը մէջ կատարուին խորհող միտքերը: Եթէ ստույգ կամ հաւանական լուր մը կայ, այն է թէ Եւրոպայի մեծ տէրութիւնք այս օրերս ամենայն փութով ու խնամով կբանակցին՝ վերջնական տնօրինութիւն մ'ընելու համար, և Անգղիա ինչպէս նաեւ Ռուսիա առաւել փութանալով իրարմէ կաշխատին: Մեք կկարծեմք, թէ Եւրոպական բանակցութեան արդիւնքն իմանալու համար երկար ժամանակ պատահու հարկ չկայ. առ առաւել երկու շաբաթէն կայանուի ամեն բան. այսինքն թէ՛ Եւրոպա կհաւանի՝ Բ. Դրան ծանուցադրոյն համեմատ վարուելու. թէ՛ համայն Եւրոպա կդիմադրէ, թէ՛ միայն Անգղիա՝ կգործէ, թէ՛ Ռուսիոյ և Անգղիոյ՝ կյանձնուի Եւրոպայի կողմանէ, և թէ՛ այս կամ այն նաւատորմին Թուրքիոյ ո՛ր կողմերը կդիմէ առ իցոյց, եւ այլն, եւ այլն:

— Հունգարիոյ գլխաւոր նախարարն ազգային ժողովոյն մէջ երեսփոխանի մը «ներկայ վիճակին վրայ» հարցման պատասխանելով ըսեր է, թէ «Տէրութեանց կողմանէ միաբանութեամբ սկսուած շարժման մը ժամանակ, եթէ նոր բանակցութեանց պէտք տեսնուի, այն երկրներուն մէջ իսկ յորս կկարծուի, թէ երեսփոխանք արտաքին խնդրոց վրայ ալ ազդեցութիւն ունին, կառավարութիւնը չկրնար ծանօթութիւն տալ ներկայ վիճակին վրայ. հետեւաբար ինչ ալ բացատրութիւն չուզուիր այս մասին: Խնդիրը դաշնադրութեան մը գործադրութենէ կը բաղկանայ. օսմանեան տէրութեան ընկալեալ երկրի մը թողման խնդրոյ համար՝ տէրութիւնք նախ 15 օր և ապա 6 շաբաթ պայմանաժամ տուին: Եւ ոչ մէկ տէրութիւն Թուրքիոյ դէմ պա-

տերաղմ՝ բանալու դիտաւորութիւն ունեցած չէ: Աւստրո-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարարութիւնը միաբանութեամբ Եւրոպայի խաղաղութեան պահպանութիւնն առաջին պէտք համարած է, այս մասին պէտք եղած օգնութիւնը կլինի Հունգարիոյ կողմանէ ալ: Հարցնաող երեսփոխանը կպահանջէ, որ ապահովութիւն տրուի թէ Հունգարիոյ զօրքը չպիտի մասնակցի Աւստրիոյ շարժմանց: Այս պահանջումն մեր կանոնաց համաձայն չլինելով, բնաւ ընդունելի չկրնար լինել: Հարցանող երեսփոխանը բողոքելով սոյն յայտարարութեան դէմ ըսեր է թէ Հունգարիոյ համար օգտակար է Թուրքիոյ հետ միանալ քան թէ Աւստրիոյ հետ:

— Փարտի Պոսֆոր՝ անգղիական դեսպանատունը եկած հեռագրէ մը իմանալով՝ գրած է, թէ ծովապետ Սիմուր Գաթարօ հասեր է, և անգղիական ու ռուսական մարտանաւք Գաթիէնօլի կգտնուին. թէ՛ միւս տէրութեանց մարտանաւք թէպէտ դեռ Բակուղա կգտնուին, բայց նոքա պիտի երթան յիշեալ տեղը. և թէ՛ մօտեւս անգղիական խորհրդարանին բացման լուրն անհիմն է:

— Փարիզի մէջ գումարելի թըղթատարութեանց միջազգային ժողովին ներկայ պիտի գտնուի Թուրքիոյ կողմանէ՝ Եանգօ Էֆի:

— Պէրլինէն առ Սթանբուլ հեռագրեր են, թէ Գերմանիոյ՝ Աւստրիոյ և Գաղղիոյ կառավարութիւնք Տուլիւնեոյի կողմը զօրք հանելու հակամէտ չեն. սակայն եթէ Ռուսիոյ և Անգղիոյ կողմանէ այսպիսի շարժում մը տեղի ունենայ՝ չպիտի դիմադրեն:

— Գարատաղի իշխանը ի դէն կոչեր է՝ զէնք գործածելու կարող բոլոր մարդիկն:

— Պարսից Շահին հօրեղբայրն հանդերձ իւր պարագայիւք երէկ Միւնիք փաշայի և Օգոստ Սուլթանին թիկնապահներէն Ալի պէյի հետ իրեն յատկացեալ փոքրիկ շոգենաւով Տուրմա-պաղէ ելաւ, և Վալիտէի միկիթն երթալով՝ Սէլամիդի հանդիսին ներկայ գտնուեցաւ: Անտի կառքով Նշան-թաշը գլխաւոր նախարարին ապարանքը գնալով տեսնուելէն յետոյ՝ Պէյօղլու պըտտեցաւ, և Թիւնէլի ճանապարհաւ Դալաթիա իջնելով Պոլիս անցաւ և գնաց ի տեսարան գործոց նախարար Ասըմ փաշայի: Երեկոյն կէօք-սուլի հովանոցը դարձաւ պարսիկ դեսպանատունն ալ երթալէն ետքը:

— Գարատաղի իշխանին տաս

տարեկան որդին Տանիլօ իշխանը Ալեկսանտրա շոգենաւը երթալով անգղիական ծովակալին հետ տեսնուեր է: Բոլոր նաւատորմիդն թնդանօթներու որոտմամբ մեծարեր են պատանի իշխանը:

— Վսեմ. Պ. Ճէյմս Պրայս՝ որ երկուշաբթի մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ, Աթէնք դացեր է ուր քանի մ'օր մնալէն յետոյ Լոնտրա պիտի ուղեւորի եղեր:

— Ըստ վազըթի՝ միացեալ նաւատորմին ընդհանուր հրամանատարն Շրոտրայի հիւպատոսաց մեկնել առաջարկեր է, ծանուցանելով թէ իւրեանց կեանքը վտանգի մէջ է, բայց հիւպատոսք մնացեր են, Վէլի-Ռիզա փաշա ապահովութիւն տալով նոյա թէ երկուդի և տազնապի բան չկայ:

— Անգղիոյ լրագրաց ոմանք հրատարակած, և Պոլիս ալ հեռագրուած էր թէ՛ Անգղիոյ կառավարութիւնը Օսմանեան կառավարութեան պիտի դարձունէ կիպրոս կղզին: Այժմ ընդհակառակն լուր կայ, թէ յիշեալ կղզւոյն վարչութիւնը արտաքին գործոց նախարարութեանէն առնուելով՝ գաղթականութեանց նախարարութեան յանձնուած է:

— Պէրլինէն հոկտ. 1 թուով ելած հեռագրի մը նայելով ըստուգուած չէ այն զրոյցը թէ Գաղղիոյ վերջին ընթացից պատճառաւ եւրոպական միութիւնը խանդարեալ է: Գաղղիոյ հանրապետութիւնն ինչպէս՝ ըրաւ Պէրլինի դեսպանախորհրդոյն ժամանակ, ուրիշ տէրութիւններէն յառաջ անցնել չուզելով հանդերձ՝ բաժնուելու ալ հակամէտ չէ:

— Ամսոյս 16ին, Տուլիւնեոյի տուէր օսմանեան զրահաւոր մը գացեր է, կայմին վիայ Միլիլիվայի նշան պարգած՝ ըստ ծովային օրինաց:

— Անցեալ չորեքշաբթի իտալացի նորահասակ աղջիկ մը Բ. Դուռը երթալով մահմետական կրօնքն ընդուներ է: Ազգականներն ու երեք Դոմինիկեան քահանայք շատ աշխատեւ են զինքը սոյն դիտաւորութեանէն ետ կեցունելու համար, սակայն անհրնար եղեր է:

— Ըստ Փարտի Պոսֆորի՝ Ալպանիոյ մէջ չորս մահմետական ալպանիացիք Սիմօթա ըսուած կղերական վարժարանին տնօրէնը բռնելով, 120 լիւրա, զէնք, կալաքիւք և գրքեր առեր են: Աւաղակաց գլխաւորն քաղաքին մէջ արձակ համարձակ կըղջի, և գողցած դրամովն ամուսնացեր է եղեր:

